

Õiguskantsler

Enel Liin
Räpina Vallavalitsus
vald@rapina.ee

Meie 08.11.2023 nr 6-12/231578/2305716

Räpina valla reovee kohtkäitluse eeskiri

Austatud vallavanem

Leian, et Räpina Vallavalitsuse 11.10.2018 määrus nr 6 „[Reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskiri](#)“ on vastuolus Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) §-st 3 ja § 154 lõikest 1 tuleneva seaduslikkuse põhimõttega. Määruses on mitmeid nõudeid, mis on vastuolus seadusega või mille kehtestamiseks oleks vaja seaduse volitust. Mõnda määruses sätestatud nõuet on võimatu õiguspäraselt täita. Näiteks on kehtestatud nõudeid, millest lähtudes ei saakski keegi Räpina vallas purgimisteenust osutada.

Palun vallavalitsusel viia määrus seadustega kooskõlla. Ootan Teilt tagasisidet hiljemalt 10. detsembriks.

1. Räpina Vallavalitsuse määrus on kehtestatud nüüdseks kehtetu veeseaduse alusel.

Üldiselt kaotab määrus kehtivuse kui selle aluseks olnud volitusnorm tunnistatakse kehtetuks ([haldusmenetluse seaduse](#) (HMS) § 93 lg 1). Kohaliku elu korraldamiseks võib anda määruse ka volitusnormita, välja arvatud siis, kui seaduses on selleks volitusnorm olemas (HMS § 90 lg 2). Praegu kehtivas [veeseaduses](#) (VeeS) on vastav volitusnorm olemas (VeeS § 104 lg 7). Kui seadust muudetakse, sealhulgas kui muudatused tehakse seaduse uue tervikteksti kehtestamisega, peavad vallad ja linnad muutma ka varem kehtinud seaduse alusel antud määrusi. Määrus peab olema kogu aeg seadusega kooskõlas.

VeeS § 104 lõikes 7 sätestatud volitusnorm on lakooniline: sellest ei selgu volituse täpne ulatus ehk see, milliseid põhiõiguste piiranguid tohib kohalik omavalitsus reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskirjas kehtestada. Sellise lakoonilise volitusnormi alusel ei saa kehtestada intensiivselt isikute põhiõigusi piiravaid nõudeid. Üksnes vähem intensiivseid põhiõiguste piiranguid võib kehtestada täpse, selge ja piirangu intensiivsusele vastava volitusnormi alusel määrusega (RKÜKo 16.03.2010, [3-4-1-8-09](#), p 160). Mitmed määruses esitatud nõuded piiravad põhiõigusi intensiivselt ja nende nõuete kehtestamiseks ei ole vallal seaduslikku alust.

2. Määruses on viidatud kehtetutele määrustele, mis tekitab segadust. Näiteks määruse § 2 lõike 2 punktis 9 ja § 5 lõikes 8 on viidatud Vabariigi Valitsuse 29.11.2012 määrusele nr 99 „[Reovee puhastamise ning heit- ja sademevee suublasse juhtimise kohta esitatavad nõuded, heit- ja sademevee reostusnäitajate piirmäärad ning nende nõuete täitmise kontrollimise meetmed](#)“ ja Vabariigi Valitsuse 16.05.2001 määrusele nr 171 „[Kanalisatsiooniehitise veekaitsenõuded](#)“, kuid need mõlemad on tunnistatud kehtetuks.

Õiguskantsleri Kantslelei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

3. Määruse § 2 lõike 2 punktis 5 esitatud *kuja* mõistet on määratletud avaramana, kui see on VeeS § 134 lõikes 1. Määruse järgi on kuja kanalisatsiooniehitiste (torustik välja arvatud) kõige väiksem kaugus hoonest, joogivee salv- või puurkaevust ning muuks kui joogivee otstarbeks kasutatavast puurkaevust. VeeS § 134 lõike 1 järgi on kanalisatsiooniehitise kuja „kanalisatsiooniehitise, välja arvatud torustik, kõige väiksem lubatud kaugus elamust ning majutus-, ravi-, spordi-, haridus-, kaubandus- ja teenindushoonest, samuti transpordihoonest, mis teenindab regulaarselt inimesi, ning salv- ja puurkaevust“. Vastuolu seisneb selles, et seaduse järgi on kuja üksnes seaduses nimetatud hoonete ja kanalisatsiooniehitiste vahel, määruse järgi aga kõigi hoonete ja kanalisatsiooniehitiste vahel.

4. Määruse § 3 lõike 4 järgi on reoveekogumisalal asuva tarbimiskoha omanikul või valdajal, kelle kohtkäitlussüsteem ei ole nõuetekohane, kohustus liituda ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga Räpina Vallavalitsuse ettekirjutuses määratud tähtajaks, kui selleks on vee-ettevõtja välja ehitanud nõuetekohase liitumispunkti ning ühisveevärgi ja -kanalisatsioonisüsteemi.

Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse (ÜVVKS) jõustumisega 1. juulil 2023 kaasnesid ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni korraldamises mitmed muudatused. ÜVVKS § 17 lõike 3 järgi ei ole ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga liitumise tingimuseks see, kas reovee kohtkäitlussüsteem vastab nõuetele. Ühiskanalisatsiooniga liitumise kohustus võib nüüd seaduse järgi tekkida ka sel juhul, kui ühiskanalisatsiooniga liitumine on muutunud võimalikuks. Peale selle ei pea ühiskanalisatsiooniga liitumise kohustus tekkima üksnes ettekirjutusest, vaid ka valla kehtestatud ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kavas võib määrata liitumise tähtaja. Ettekirjutuse abil võib seda tähtaega rakendada. ÜVVKS § 17 lõike 4 järgi ei ole ühiskanalisatsiooniga liitumine siiski kohustuslik, kui joogivesi ja reovee kogumine ning puhastamine on nõuetele vastavalt tagatud muul viisil.

5. Määruse § 4 lõike 2 järgi on lubatud paigaldada üksnes Euroopa standardite (EVS-EN 12050-1:2015) alusel sertifitseeritud reovee kogumismahutit ja omapuhastit või omapuhastit, mille on projekteerinud kutseseaduse kohase veevarustuse ja kanalisatsiooni projekteerimise kvalifikatsiooniga isik.

Selle sättega on mitu probleemi.

5.1. Sisuliselt on Räpina vald keelanud tooted, mis mujal Eestis on lubatud. Vallal ei ole seaduse järgi õigust sellist nõuet kehtestada ning selleks pole ka vajadust.

Reovee kohtkäitluseks kasutatavad tooted on ehitustooted ja neile kehtestatud nõuded tulenevad ehitusseadustikust (EhS), ehitustoodete määrusest (EL) nr 305/2011 ja toote nõuetele vastavuse seadusest (TNVS). Vajaduse korral saab reovee kohtkäitluseks kasutatavatele toodetele nõudeid kehtestada üksnes Vabariigi Valitsus või minister (TNVS § 5 lg 4).

5.2. Standardi kohustuslikuks tegemine õigusaktiga on vastuolus seaduslikkuse põhimõttega (PS § 3), kui seda ei saa põhjendada TNVS § 42 lõike 6 kohaselt. Ei ole sellist erandlikku alust, mis lubaks vallal standardit kohustuslikuks teha.

5.3. Reovee kogumismahuti ja omapuhasti sertifitseerimisenõude tõttu on Räpina vallas keelatud tooted, mis mujal Eestis ja Euroopa Liidus on lubatud, kuid ei ole sertifitseeritud. Selliselt on Räpina vald kehtestanud nõude vastavushindamisele.

Vallal ei ole sellise nõude kehtestamiseks seaduse volitust ega ka vajadust. Eestis saab toodetele nõudeid kehtestada ainult Vabariigi Valitsus või minister (TNVS § 5 lg 4). Kuna tootele ja selle

vastavushindamisele kehtestav nõue mõjutab Euroopa Liidu liikmesriikide vahelist kaupade vaba liikumist, siis tuleb selle nõude kehtestamisel järgida ka Euroopa Liidu õiguses sätestatud menetluskorda (direktiiv (EL) [2015/1535](#), TNVS § 43).

Reovee kohtkäitlussüsteemide ehitamisel kasutatavad tooted on ehitustooted ja nende kohta kehtivad eelkõige ehitustoodete määrusest (EL) nr 305/2011 tulenevad nõuded. Määrus (EL) nr 305/2011 kohaldub siis, kui toote kohta on olemas Euroopa tehniline hinnang või ühtlustatud (harmoneeritud) standard.

See, kuidas tuleb tõendada ehitustoodete määruse kohaldamisalas olevate kanalisatsioonitehniliste toodete nõuetele vastavust, sõltub Euroopa Komisjoni otsusega (EL) [2015/1959](#) määratud tõendamissüsteemist. Näiteks septikute puhul tuleb järgida tõendamissüsteemi 3, mis tähendab, et septiku vastavushindamise peab kaasama katselabori, kes teeb tootja määratud ja standardis ettenähtud katsed. Katselabor ei sertifitseeri ega anna sertifikaati. Tootja võib otsustada turunduslikel põhjustel või kliendi nõudmisel toote ka sertifitseerida, kuid õigusaktide järgi seda üldiselt ei nõuta. Kui vald on kehtestanud sertifitseerimise kohustuse, siis on ta loonud ka õigusvastase eelise ja kaubandustõkke.

5.4. Räpna valla kehtestatud määruises ei ole täpsustatud, milliste nõuete järgi peavad omapuhasti ja kogumismahuti olema sertifitseeritud. Esitades sertifitseerimise nõude, peab olema selge ka see, milliste nõuete kohaselt tuleb sertifitseerida. Euroopa standardite alusel võib sertifitseerida ka tootja kvaliteedisüsteemi või mõnd spetsiifilist toote omadust.

Standardile [EVS-EN 12050-1:2015](#) viitamine on eksitav. See standard käsitleb fekaale sisaldava reovee pumplaid. Määruse § 4 lõige 2 aga käsitleb kogumismahutit ja omapuhastit.

5.5. Nõue, mille järgi peab omapuhasti olema projekteerinud kutseseaduse kohase veevarustuse ja kanalisatsiooni projekteerimise kvalifikatsiooniga isik, on osaliselt vastuolus EhS §-s 24 sätestatud kvalifikatsiooninõuetega.

Ehitusseadustiku järgi kohalduvad kohustuslikud kvalifikatsiooninõuded üksnes siis, kui projekteeritakse ehitist, millel peab olema ehitusluba EhS [lisa 1](#) järgi (EhS § 24 lg 1, lg 2 p 2). Kuna määruse § 4 lõige 2 käsitleb eranditult kõiki juhtumeid, siis on see kvalifikatsiooninõuet kehtestades vastuolus EhS § 24 lõike 2 punktiga 2.

Seadus eristab reoveepuhasti rajamisel loakohustust teatisekohustusest, lähtuvalt reoveepuhasti jõudlusest. Kuni 50 inimekvivalendi (ie) suuruse jõudlusega reoveepuhasti ehitamiseks nõutakse ehitusteatis koos ehitusprojektiga. Ehitusluba tuleb taotleda reoveepuhasti jaoks, mille jõudlus on 50 ie ja rohkem. Omapuhasti projekteeritud koormus on kuni 50 ie (VeeS § 96). Seega ei pea omapuhasti ehitusprojekti koostajal olema kutsetunnistust, kuid muidugi peab ta olema asjatundlik ja projekteerimiseks piisavate teadmiste ja oskustega (EhS § 10).

Eraldi on käsitletud isikliku majapidamise tarbeks paigaldatud reovee kogumismahutit ja puhastit. Nende puhul piisab üksnes ehitus- ja kasutusteatisest esitamisest, ehitusprojekti esitama ei pea (EhS [lisa 1](#) ja [lisa 2](#)). See ei tähenda, et vald ei võiks teatise menetluses küsida lisainfot või esitada nõudeid, kuid selline nõue tuleks seaduse järgi esitada lähtuvalt konkreetsest juhtumist ja haldusaktiga (vt EhS § 36 lg 6, § 48 lg 6).

6. Määruises reguleeritakse ehitus- ja kasutusteatisest menetlusi teisiti kui ehitusseadustikus. Seadus ei anna vallale volitust reguleerida seda, mida seadusega on juba reguleeritud, liiati veel seadusest erinevalt.

Määruse § 5 lõike 6 järgi tuleb kasutusteatis esitada hiljemalt 5 tööpäeva pärast mahuti paigaldamist. EhS § 48 lõike 2 järgi tuleb kasutusteatis esitada vähemalt 10 päeva enne kasutamise alustamist.

7. Määruse § 5 lõike 9 sissejuhatava lauseosa järgi tuleb ehitusloa kohustusega omapuhasti rajamiseks kohalikule omavalitsusele esitada projekteeimistingimuste taotlus.

Sellest võib järeldada, et projekteeimistingimusi tuleb taotleda alati, kui soovitakse ehitada ehitusloa kohustusega omapuhastit. See, millisel juhul nõutakse projekteeimistingimusi, saab sõltuda siiski vaid seadusest. Vald ei saa projekteeimistingimuste menetlust laiendavalt kohaldada neil juhtudel, kui seaduse järgi seda vaja ei ole.

Omapuhasti on reoveepuhasti, mille projekteeitud koormus on kuni 50 ie (VeeS § 96). EhS lisa 1 järgi ei ole sellise reoveepuhasti ehitamiseks vaja ehitusluba, vaid esitada tuleb ehitusteatis ja ehitusprojekt. Reoveepuhasti jaoks tuleb ehitusluba taotleda siis, kui selle kavandatud jõudlus on rohkem kui 50 ie – kuid selline reoveepuhasti ei ole omapuhasti.

Projekteeimistingimused saavad olla nõutavad üksnes juhul, kui on nõutav ka ehitusluba. Peale selle välistab üldiselt projekteeimistingimuste andmise võimaluse detailplaneeringu olemasolu (EhS § 26 lg 1). Kui projekteeimistingimusi anda ei saa, siis ei ole kohane nõuda ka projekteeimistingimuste taotluse esitamist.

8. Määruse § 5 lõike 9 järgi peab projekteeimistingimuste taotlus sisaldama kutseseaduse kohase veevarustuse ja kanalisatsiooni projekteeimise kvalifikatsiooni omava projekteeirija poolt koostatud eksperthinnangut.

Projekteeimistingimuste taotluse vorminõuded on sätestatud seadusega (EhS § 29) ja kohalik omavalitsus ei saa omi nõudeid kehtestada.

Määruse § 5 lõike 9 järgi peaks enne projekteeimistingimuste taotluse esitamist taotleja lahendama küsimused, milleks ta projekteeimistingimusi taotlebki. Uuringu tegemise vajaduse üle saab otsustada kohalik omavalitsus projekteeimistingimusi andes (EhS § 26 lg 4 p 8). Määruse § 5 lõikes 9 nimetatud eksperthinnang saab põhjendatud juhul olla projekteeimistingimustega esitav nõue, mitte aga projekteeimistingimuse taotluse nõue.

9. Määruse § 5 lõige 10 sätestab, et omapuhasti rajamiseks tuleb ehitusteatis esitada vähemalt 10 päeva enne ehitustööde alustamist koos projekteeimistingimuste alusel koostatud ehitusprojektiga.

Ehitusteatisel menetluses ei saa esitada projekteeimistingimuste alusel koostatud ehitusprojekti. Projekteeimistingimusi saab nõuda üksnes juhul, kui ehitatakse ehitusloa kohustusega ehitist ning isegi siis mitte alati.

EhS [lisa 1](#) näeb erandina ette, et isikliku majapidamise reoveepuhasti rajamisel tuleb esitada üksnes ehitusteatis. Seadus ei näe ette, et ehitusteatisega koos tuleks esitada ka ehitusprojekt. Ehitusprojekt tuleb ehitusteatisel menetluses esitada üksnes siis, kui see on EhS [lisa 1](#) ette nähtud (EhS § 36 lg 4).

10. Määruse § 5 lõige 11 näeb ette, et omapuhasti kasutuselevõtuks tuleb hiljemalt 5 tööpäeva pärast omapuhasti rajamist teksti sisestamiseks Räpina Vallavalitsusele esitada ehitusseadustiku kohane kasutusloa taotlus.

See säte on vastuolus seadusega ja osaliselt arusaamatu: mida tähendab „teksti sisestamiseks“?

Omapuhasti kasutusloa taotlemise kohustus on määratud EhS [lisas 2](#) ning vald ei saa seda reguleerida teisiti, kui on seaduses. Kuigi enamasti nõutaksegi reovee omapuhasti rajamisel kasutusluba, tuleb isikliku majapidamise reoveepuhasti kohta esitada üksnes kasutusteatis.

Kasutusteatisese esitamise tähtaeg on määratud EhS § 48 lõikes 2. Selle sätte kohaselt peab kasutusteatisese esitama vähemalt kümme päeva enne kasutamise alustamist. Kasutusloa taotluse esitamise tähtaega seaduses määratud ei ole.

11. Määruse §-s 6 on käsitletud reovee kohtkäitlusloa taotlemist olemasolevatele kohtkäitlussüsteemidele tiheasustusaladel.

Veeseadus ei näe ette reovee kohtkäitlusloa taotlemise kohustust ega anna sellise loamenetluse kehtestamiseks kohalikule omavalitsusele ka volitust. Seega on vald oma määruses kohtkäitlusloa taotlemise nõude kehtestanud seadusliku aluseta.

12. Määruse § 7 lõike 8 järgi võib purgimisteenust tellida vaid ettevõtjalt, kes on registreeritud majandustegevuse registris EMTAK koodiga 37001 – kanalisatsioon ja heitveekäitlus. Purgimisteenuse osutaja peab määruse § 8 lõike 1 järgi olema registreeritud äriregistris ning ka majandustegevuse registris EMTAK koodiga 37001.

Ettevõtjal ei ole võimalik end [majandustegevuse registris](#) registreerida. Ta saaks seda teha vaid siis, kui seadus talle selle kohustuse paneb ([majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse](#) § 14 lg 1). Ükski seadus ei nõua, et purgimisteenust osutav ettevõtte peaks end registreerima majandustegevuse registris.

Määruses esitatud nõudest lähtudes ei saaks keegi Räpina vallas purgimisteenust osutada. Samas on põhjavee kaitsmiseks vaja reovee kogumismahuteid tühjendada nõuetekohaselt ning selleks on vastava teenuse osutamine ja kasutamine hädavajalik.

Äriregistris registreerimise nõue tähendab sisuliselt ettevõtlusvormi nõuet. Sellisele nõudele on keeruline põhjendust leida. Äriregistri kanne ei taga, et registreeritud isik täidab nõudeid, samuti ei kajasta kanne isiku võimekust. Äriregistri kanne ei seonu reovee kohtkäitlemisega ja see ei ole ka purgimise kvaliteeti käsitlev nõue. Äriregistris registreerimise nõue võib mõne isiku puhul olla oma mõju poolest sisuliselt tegevuskeeld, sest see kohustab purgimiseks valima sellise õigusliku vormi, mis võimaldab registreerimist äriregistris.

Põhiseaduse kohaselt on isikutel õigus vabalt valida tegevusala ja tegeleda ettevõtlusega (PS §-d 29 ja 31). Neid põhiõigusi võib seadusega piirata. Kõnealusel juhul sellist piirangut seaduses ei ole. Ükski seadus ei anna ka volitust kehtestada sellist piirangut valla või linna määrusega.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Ago Pelisaar 693 8407
Ago.Pelisaar@oiguskantsler.ee